

the 1990s, the number of people with health insurance rose from 70 to 80 percent, and the number of people with private health insurance rose from 40 to 50 percent.

As a result of the 1990s reforms, the number of people with health insurance rose from 70 to 80 percent, and the number of people with private health insurance rose from 40 to 50 percent. The reforms also led to a significant increase in the number of people with health insurance who were employed by large firms. In 1990, only 10 percent of people with health insurance were employed by large firms, but by 2000, this number had risen to 30 percent. This increase was due to the fact that large firms were able to offer health insurance to their employees at a lower cost than smaller firms, and this made it more attractive for employees to work for large firms.

The reforms also led to a significant increase in the number of people with health insurance who were employed by small firms. In 1990, only 10 percent of people with health insurance were employed by small firms, but by 2000, this number had risen to 20 percent. This increase was due to the fact that small firms were able to offer health insurance to their employees at a lower cost than larger firms, and this made it more attractive for employees to work for small firms. The reforms also led to a significant increase in the number of people with health insurance who were self-employed. In 1990, only 10 percent of people with health insurance were self-employed, but by 2000, this number had risen to 20 percent.

The reforms also led to a significant increase in the number of people with health insurance who were employed by the government. In 1990, only 10 percent of people with health insurance were employed by the government, but by 2000, this number had risen to 20 percent. This increase was due to the fact that the government was able to offer health insurance to its employees at a lower cost than private firms, and this made it more attractive for employees to work for the government. The reforms also led to a significant increase in the number of people with health insurance who were employed by the military. In 1990, only 10 percent of people with health insurance were employed by the military, but by 2000, this number had risen to 20 percent.

The reforms also led to a significant increase in the number of people with health insurance who were employed by the education sector. In 1990, only 10 percent of people with health insurance were employed by the education sector, but by 2000, this number had risen to 20 percent. This increase was due to the fact that the education sector was able to offer health insurance to its employees at a lower cost than private firms, and this made it more attractive for employees to work for the education sector. The reforms also led to a significant increase in the number of people with health insurance who were employed by the health care sector. In 1990, only 10 percent of people with health insurance were employed by the health care sector, but by 2000, this number had risen to 20 percent.

The reforms also led to a significant increase in the number of people with health insurance who were employed by the manufacturing sector. In 1990, only 10 percent of people with health insurance were employed by the manufacturing sector, but by 2000, this number had risen to 20 percent. This increase was due to the fact that the manufacturing sector was able to offer health insurance to its employees at a lower cost than private firms, and this made it more attractive for employees to work for the manufacturing sector. The reforms also led to a significant increase in the number of people with health insurance who were employed by the services sector. In 1990, only 10 percent of people with health insurance were employed by the services sector, but by 2000, this number had risen to 20 percent.

The reforms also led to a significant increase in the number of people with health insurance who were employed by the construction sector. In 1990, only 10 percent of people with health insurance were employed by the construction sector, but by 2000, this number had risen to 20 percent. This increase was due to the fact that the construction sector was able to offer health insurance to its employees at a lower cost than private firms, and this made it more attractive for employees to work for the construction sector. The reforms also led to a significant increase in the number of people with health insurance who were employed by the retail sector. In 1990, only 10 percent of people with health insurance were employed by the retail sector, but by 2000, this number had risen to 20 percent.

İLHAMİ ALGÖR
Jül Vern Seyahat Acentesi

İLHAMİ ALGÖR 1955'te İstanbul Suriçi'nde doğdu. Kitapları: *Çanakkale Yalı Hanı ve Han Sakinleri* (Everest Yayınları, 2007), *Karabakal Ötüyor* (Everest Yayınları, 2008), *Ma Sekerdo Kardeş?* (Doğan Kitap, 2010; İletişim Yayınları, 2018), *Kalfa ile Kırılça* (İletişim Yayınları, 2013), *Fakat Müzeyyen Bu Derin Bir Tutku* (İletişim Yayınları, 2014), *Albayım Beni Nezahat ile Evlendir* (İletişim Yayınları, 2015), *İkircikli Biricik* (İletişim Yayınları, 2015), *Hisli Kirpi* (İletişim Yayınları, 2021), *Aziz İnsanlık - Okumalar, Değimmeler* (İletişim Yayınları, 2024), *Jül Vern Seyahat Acentesi* (İletişim Yayınları, 2024).

İletişim Yayınları 3488 • Çağdaş Türkçe Edebiyat 626

ISBN-13: 978-975-05-3761-5

© 2024 İletişim Yayıncılık A.Ş. / 1. BASIM

1. Baskı 2024, İstanbul

EDITÖR Emre Bayın

KAPAK Seda Mit

KAPAK GÖRSELİ vecteezy.com

UYGULAMA Hüsnü Abbas

DÜZELTİ Nebiye Çavuş

BASKI Ayhan Matbaası · SERTİFİKA NO. 44871

Mahmutbey Mahallesi, 2622. Sokak, No: 6/31 Bağcılar 34218 İstanbul

Tel: 212.445 32 38 • Faks: 212.445 05 63

CILT Güven Mücellit · SERTİFİKA NO. 45003

Mahmutbey Mahallesi, Devekaldırımı Caddesi, Gelincik Sokak,

Güven İş Merkezi, No: 6, Bağcılar, İstanbul, Tel: 212.445 00 04

İletişim Yayınları · SERTİFİKA NO. 40387

Cumhuriyet Caddesi, No. 36, Daire 3, Seyhan Apartmanı,

Harbiye Mahallesi, Elmadağ, Şişli 34367 İstanbul

Tel: 212.516 22 60-61-62 • Faks: 212.516 12 58

e-mail: iletisim@iletisim.com.tr • web: www.iletisim.com.tr

İLHAMİ ALGÖR
Jül Vern
Seyahat Acentesi

Okuyucuya:

Jül Vern Seyahat Acentesi'ni popöler anlatı ve “edebi eskiz” olarak kabul ederseniz sevinirim. Bu kabul hem hatalarımı örter hem de eskizleri severim.

Kapakta “Jül Vern” olarak ifade ettik ama içeride Bay Verne'in nüfus kaydındaki ad, soyad yazılışını esas aldık.

Jül Vern dosyası kitaplaşana kadar çok sayıda arkadaşım maddi manevi katkı verdi. Yayınevi emeği dahil.

KIŞILER

Jules Verne – Dünyanın el üstünde tuttuğu Fransız bir yazar.

Kuzeni ayağına sıkmış. “Kaza,” diyorlar. Anlatılarının emperyal kültürün değirmenine su taşıdığı söylenir.

Phileas Fogg – Jules Verne’in *Seksen Günde Devriâlem* adlı anlatısının başkarakteri. İngiliz, zengin, dünya umurunda değil.

Jean Pass – Bay Fogg’un yeni kâhyası. İşe başladığı gün apar topar dünya turu için yollara düşüyor. Bence Marsilyalı.

Mary Higgins – Yok böyle biri. Mrs. Gaskell’in bir romanında “Bay Higgins,” diye biri vardı. Manchester’da bir dokuma fabrikasında işçi temsilcisiydi. Dokuma fabrikasında çalışan kızı, kimyasal zehirlenmesi ile öldü. Oradan hareketle Bay Higgins’in küçük bir kızı daha olsa ve onu farklı bir hayat için Londra’ya gönderse diye düşündüm. Mary kızıl saçlı, hafif çilli, orta boy, dirayetli bir genç kadın. Annesi İrlandalı.

Lizzie Burns – Friedrich Engels’in beraber yaşadığı kadın.

Charles Dickens – Dünyanın el üstünde tuttuğu İngiliz bir yazar. Yanlış bir laf etmeyeyim, çok seveni var.

Bayan Dickens (Caroline Hoggart) – Bay Dickens ile 22 sene evli kalmış. Bir düzine çocuk doğurmuş. Sonra Bay Dickens, 20'lik tiyatro oyuncusu bir tazeyi metres tutmuş... Bildiğiniz işler.

Mamie Dickens – Dickensların büyük kızı. İlginç biri.

Pierre-Jules Hetzel – Dickens'ın uzun yıllar boyunca editörü. Aile içine yönelik bir dergi çıkarıyor. Muhafazakâr sınırları var. Önceleri baba, abi, yol gösterici. Sonraları vesayet ağırlığı, dış ağırsı.

Nellie Bly – Amerikalı kadın gazeteci. Deli fişek bence.

Colette – Henüz kundakta bir bebek iken, babası Fransız donanmasının Cezayir kıyı kentlerini bombalayacağı haberini almış, buharlı bir gemiyi otele dönüştürüp bombardımanı seyretmek üzere turistik tur düzenlemişti. Colette böyle bir babanın kızı olarak erken büyüdü ve teyzesi Anette'in yanına, Marsilya'dan Paris'e kaçtı.

Genç Desaix – Napolyon'un generallerinden Louis Desaix'in torunu. Sanata meyletmiş, tiyatro oyuncusu ve piyanist genç bir adam.

Amelia Edwards – İngiliz bir araştırmacı, yazar, kâşif, gezgin, çizer... Sıra dışı bir kadın. Yetenekli. İncelikli gözlemleri var. Kafayı Antik Mısır'a takmış. Antik Mısır'a dair söz söylemeyi erkek akademisyenlerin donuk dünyasından çıkarıp geniş kitlelerin ilgisini çekecek şekilde popülerleştirdiği için övülüyor. Böylece Mısır'ın sömürgeleştirilme sürecinin ayrıntıları gözlerden uzak kaldı.

Jessie White Mario – Kızıl saçlı, açsözlü bir İngiliz kadın. İtalyan birliği ve özgürlüğü için Garibaldi ile birlikte cansiperane çalıştı.

Menapirzâde Nuri Bey – İstibdat muhalifi ve bu nedenle sürülmüş genç bir adam. Komün günlerinde Paris'te bulunmuş. Sürgünlüğü bitmiş, affa uğramış, İstanbul'a geri dönüyor.

Ferdinand de Lesseps ve **Hidiv İsmail** – Biri Kamber, diğeri Dügün. Biri olmadan diğeri olmuyor.

Prenses Nazlı Zeynep Hanım – İlginç bir şahsiyet. İstanbul Kandillili. Doğulu kadına oryantalist bakışı tersyüz eden şeyler yapmış. Şimdilik Süslü Halil Paşa ile evliliği nedeniyle adı geçiyor ama daha yakından görüşebilme fırsatı arıyorum.

... **birileri daha...**

Okuyucudan rica:

Burada bir harita hayal edelim lütfen.

Londra - Dover - Calais - Paris - Torino - Brindisi,
demiryolu güzergâhı haritası.

Londra, Paris, Torino tren garları, Alp Dağları,
Brindisi Limanı belirtilmiş.

Haritada seyir halinde bir tren görülmekte.

BİRİNCİ PERDE

*Saville Row, 7 numaralı ev
Kibar beyler arasında bir iddia
Aynı yollarda başka bir yolcu: Nellie Bly
Çok önemli bir ziyaret
Pierre Jules - Hetzel meselesi
Bay Fogg ve Jean, Paris treninde
Jessie White Mario'nun –malumatfuruş– takdimi
Jean, Mary'yi düşünüyor
Colette'in hikâyesi
Nellie Bly'in posta treni ile Brindisi yolculuğu
Gece yarısı Brindisi Limanı
Bay Fogg ve Jean gemide
Nellie, Victoria'nın güvertesinde
Bay Fogg ve Jean, Süveyş yolundalar
Jean uzaklardayken Mary'nin günleri*

Saville Row, 7 numaralı ev

Jules Verne'in *Seksen Günde Devriâlem* adlı romanı, Londra Burlington Gardens, Saville Row 7 numara adresinde başlar: "1872 senesinde, Burlington Gardens'daki Saville Row'da, 7 numaralı evde –1814'te Sheridan'ın öldüğü ev– her ne kadar dikkat çekecek herhangi bir şey yapmamayı vazife edinmiş gibi görünse de, Londra'daki Reform Club'ın en şahsına münhasır ve en dikkat çekici üyelerinden biri, Phileas Fogg oturuyordu."¹

Yukarıda adı geçen rahmetli "Sheridan", Richard Brinsley Butler Sheridan ise eğer, 1814'te değil, 1816'da öldüğü söylenir. Rahmetli sağlığında İngiliz-İrlandalı oyun yazarı, 1780-1812 yılları arasında İngiliz Avam Kamarası'nda politikacıydı. Bay Sheridan, İngiliz tahakkümünün ciğerini bilen bir İrlandalı olarak, zehir zemberek hitabeti ve yazdığı tiyatro oyunları ile İngiliz sömürgeciliğini silkeliyor, pullarını döküyordu. Bay Verne'in romanında adı geçen Sheridan, Richard Brinsley Butler Sheridan ise eğer ölüm tarihinin 1814 mü 1816 mı olduğuna dair bir tereddüt halinde, Bay Verne'in beyanını esas alırım. Yine aynı nedenle, ev nu-

marasının 7 değil 14 olduğu ayrıntısı üzerinde durmam. Ayrıca Bay Sheridan'ı anma fırsatı verdiği için Bay Verne'e teşekkür ederim.

Roman bize Saville Row 7 numaralı evin yeni sakini Phileas Fogg'dan söz eder. Bay Fogg, İngiliz yüksek sosyetesinin yakışıklı centilmenlerinden biridir. Fakat aynı zamanda esrarengiz bir kişiliktir. İngilizdir ama Londralı mıdır bilinmez. Ne Londra ticaret ve finans hayatında, ne de şehrin saygın kurumlarında hiçbir yerde adı geçmez. Ne sanayici, ne işadamı, ne tüccar, ne de ziraatçıdır. Sadece Reform Club üyesidir.

Saville Row 7 numaradaki evi ve Reform Club merdivenleri dışında ayak izi bulunmayan Bay Fogg'un saygınlığının arkasında Baring's Bankası'nın sınırsız kredisi vardır. Baring's Bankası, İngiltere'nin en eski ticari bankalarından biridir. Yüzyıl başında Birleşik Devletler hükümetine maddi destek vermiştir ve İngiltere, Fransa, Prusya, Avusturya ve Rusya'dan sonra, Avrupa'nın "altıncı büyük gücü" olarak adlandırılmaktadır.

Eğer zamanda ileri geri gidip gelebilen, gittiği yerlerden haberler getirebilen bir karakterimiz olsaydı, Baring ailesinin birkaç kuşak sonra torunlarından birinin Kraliçe'nin oğlu ile evlenerek Galler Prensesi olacağını ve evlilikten yıllar sonra Mısırlı bir sevgili edindiği için karanlık bir tünelde karanlık bir araba kazasına kurban gittiğini anlatabilecekti. Hatta karakterimiz konuşmayı seven biri olsaydı, yağmalanmış Mısır ile İngiliz emperyal politikaları arasında paranoyak bir ilişki olduğunu, bu paranoyanın İngiliz popöler anlatılarında "Mumyanın İntikamı" şeklinde hikâyelere yol açtığını da anlatabilirdi. Karakterimiz konuşmayı sevmenin yanı sıra teatral ifadeleri ve kendi sesini duymayı da seven biri olsaydı, intikamcı mumya hikâyelerinden birinden, mesela "Mısırlı Firavun" hikâyesinden birkaç satır takdim edebilirdi:

“Ah, benim on dokuzuncu yüzyıl dostum, baban beni doğduğum topraklardan ve tanrılarının benim için kararlaştırdığı dinlenme yerinden çaldı; ama dikkat et, çünkü intikam seni takip ediyor ve şu anda bile peşinde.”

*

Bay Fogg dünya haritasına inanılmaz seviyede hâkimdir. Bunu nasıl başarmıştır? Pek seyahat etmeyen biri olarak sadece haritaları inceleyerek mi kazanmıştır bu yeteneği? Fakat haritalar nefes alıp vermezler, dev kaktüslerde biten yumru meyvelerin dikenlerine dokunulmadan soyulması gerektiğinden söz etmezler, koyu tenli insanların sabahları nasıl uyandıklarından bahsetmezler. Ancak Bay Fogg yeryüzünün detaylarını biliyor gibidir. Acaba Bay Fogg denizaşırı ülkelere seyahat eden gezginlerin, misyonerlerin, haritacıların, botanikçilerin, maceracıların veya İngiltere adına uzak ülkelerde görev yapan vazifelilerin yazdıklarını mı okumuştur? Veya yolcular için seyahat bilgileri veren rehber kitaplarını mı incelemiştir? Gerçi Reform Club kitaplığında İngiltere bayrağının dalgalandığı uzak ülkelere dair çeşitli kitaplar mevcuttur fakat Bay Fogg gazete dışında başka bir şey okurken görülmemiştir.

Denizaşırı vazife yapmış yakınlarından ve dostlarından bir şeyler dinlemiş de olamaz. Çünkü Bay Fogg'un yakını, dostu, karısı, kayınpederi, baldızı, çocuğu, ailesi de yoktur. Saville Row 7 numarada tek başına yaşar. Her işini gören bir uşağı, yardımcısı, kâhyası veya kış toplayıcısı olarak Bay James Forster vardır. Ki onu da galiba dün sabah traş suyunu bir derece soğuk getirdi diye kovmuş, fakat yeni kâhya gelene kadar görevine devam etmesini istemişti. Ve şimdi de Bay Fogg, saat on bir-on bir buçuk arasında gelmesi gereken yeni uşağı bekliyordu.

Yeni uşak kapıda

Jean Pass, Bay Fogg'un beklediği yeni kâhya veya uşak, Fransız bir genç adam, Ekim ayının ikinci günü, tek atlı, çift atlı faytonların, etekleri kalçadan kabarık, rengârenk giysili hanımlar ve yakalarına karanfil takmış, redingotlu, bastonlu beylerin arasından geçerek, Saville Row 7 numaralı evin hizmetliler giriş kapı zilini çalmak üzereydi fakat nedense durdu. Hizmet verdiği Beyefendi'den yorulmuş ve yeni bir Beyefendi'nin hizmetine girmek üzere gelmişti ki, zile dokunmadığı sürece eski ya da yeni, efendisiz bir aralıkta nefes alabileceğini hissetti. Hissi sevdi, zilden uzaklaştı.

Jean Pass, Longsferry ailesinin biricik oğlu genç Lord Longsferry'e hizmet veriyordu. Longsferrylerin denizaşırı topraklarda işleri, işlerin güvenliği için orada bulunan askerî birimlerde aile üyeleri ve ilginç ahlâk kriterleri vardı. Oğul Longsferry, kadın bacağını çağrıştırdığına inanıldığı için piyano bacaklarına pahalı kumaşlardan süslü kılıfların geçirildiği bir evde büyümüş, yetişkin bir yaşa geldiğinde lüks kerhanelerden çıkmaz olmuştu. Genç Lord, büyük büyükdedesinin zamanlarından beri iyi aile çocukları arasında moda olan Avrupa seyahatini tamamlamış, Londra'ya dönmüştü.

Genç Lord'un seyahati, büyükdedesinin zamanında asillerin pudralı peruklar ile çıktıkları grandtour'lardan farklıydı. Büyükdedeler yalnızca büyük sarayları ziyaret eder, kapalı arabalarının içinde caddelerden geçer, sağda solda birkaç zorunlu karşılaşma dışında kimse ile temas etmez, sonra da izlenimlerini köpürterek yolculuk hikâyeleri anlatırlardı.²

Genç Lord'un pederi zamanında ise seyahat daha rahat ve kolay hale gelmişti. Artık her yerde, aileleriyle birlikte seyahat eden İngiliz gezginler görülüyordu. Küçük oteller, yerel prenslerin resmini kaldırıp, yerine İngiliz kraliçesinin büstünü koyuyorlardı. Adları "İngiliz Sarayı" olan yeni oteller

açılıyor, bütün Avrupa Savoy, Carlton ya da Bristol gibi İngilizce otel isimleri tarafından istila ediliyordu.

Genç Lord'un zamanında ise artık trenler ve buharlı gemiler vardı. Ulaşım fiyatları düşmüş, daha çok insan seyahat edebilir olmuştu. Konaklama imkânları oteller ile çeşitlenmişti. Yolculuk tarzı, yol giysileri ve bagajlar biçim değiştirmişti. Kadınlar eski dönemlerin tehlikeli yolculuklarına karşı bir önlem olarak kendilerini çirkinleştiren, vücut hatlarını belirsizleştiren kukuletalar, keçe ayakkabılar, pamuklu kumaştan mantolara bürünmüyorlardı artık. Daracık ve erkeksi koket bir elbise; parlayan saçlarının üzerine iyice arkaya yatırılarak tutturulmuş hafif, modern şapka; boyunda uçuşan bir pelerin, kemere asılı kolonya şişesi ve saplı gözlüğüyle bir hanımefendi ile karşılaşabiliyordunuz seyahat esnasında.

Genç Lord, seyahati boyunca yanında, kendini İngiltere'nin kurtarılmasına adanmış Harry Coningsby³ adlı bir karakterden söz eden bir roman taşımış, yolculuk boyunca kitabın tek satırını bile okumamıştı. Kapağı bir kez olsun açılmayan romana göre Harry Coningsby, Muhafazakâr Parti'de yenilikler yapmayı düşünmekteydi. Fakat aşırı muhafazakâr dedesi, torununun yenilikçi düşüncelerinden hoşlanmıyordu. Üstelik Harry, varlıklı bir sanayicinin kızına aşıkta. Oysa dede, torununun soylu aile mensubu biriyle evlenmesini istiyordu. Nihayetinde dede-torun arasında ipler koptu ve Harry mirastan yoksun bırakıldı. Varlıklı sanayici de, kızını meteliksiz Harry'e vermedi.

Harry gece gündüz çalıştı, avukatlık yaptı, ekmeğini taştan çıkardı. Ellerini soğuk sudan sıcak suya sokmayan soylu sınıfının bir üyesi olan Harry'nin hayatını turnakları ile kazanması, âşık olduğu kızın babasının takdirini topladı. Fabrikatör baba, azimli ve mücadeleci genç adamın kızıyla evlenmesine razı oldu. Ayrıca damadının kendi fabrikalarının